

Qüestió de Càtedra

Aquest llibre recull les intervencions dels participants en la primera de les jornades organitzades per la Càtedra Joan Fuster de la Universitat de València, en col·laboració amb l'Ajuntament de Sueca, entorn de l'obra i la figura del gran escriptor valencià.

A PROPÒSIT DE JOAN FUSTER

AA.VV

COL·L. "QUADERNS D'ORIENTACIÓ VALENCIANISTA", 4

105 PÀGS.

PUBLICACIONS UNIVERSITAT DE VALÈNCIA,
VALÈNCIA, 2004

Es tracta d'un recull de reflexions diverses, suscitées pels assaigs fusterians o per qüestions que van interessar de manera especial l'autor de *Nosaltres els valencians*. Amb aquesta iniciativa i moltes altres, la Càtedra compleix la voluntat de la Universitat de València de prolongar les múltiples lliçons en l'àmbit de l'assaig, de la història cultural i de l'exemple civil que Joan Fuster ens ha llegat.

Alan Yates, catedràtic emèrit de la Universitat de Sheffield, denuncia la minsa projecció internacional que lamentablement ha tingut i té l'obra i la figura de Joan Fuster i comenta els avatars de la publicació de la versió anglesa de *Diccionari per a ociosos*, editat per la Sheffield Academic Press amb el títol de *Dictionary for the Idle*; i com va ser decisió de Fuster la tria d'aquest volum per a ser traduït, perquè el considerava el més exportable, més personal i alhora més cosmopolita.

La professora de la Universitat de Barcelona, Eulàlia Duran, destaca la faceta de Fuster com a historiador de la cultura perquè “l’època en què va viure l’obligà a una obra diversa pròpia d’un intel·lectual que, més enllà del terreny literari, es comprometé en el combat històric”. Duran explica la manera fusteriana d’exposar els temes entre assaig i erudició i com l’assagista de Sueca va trobar en l’anomenada *Decadència* el període que més li podia servir per entendre la problemàtica actual valenciana.

Ramon Lapiedra, catedràtic de Física Teòrica de la Universitat de València, declara que la seua intervenció no es tracta de cap estudi sobre tot allò que Joan Fuster ens ha deixat dit sobre valencianisme i esquerra, tot i que reconeix que l’esperit indagatori del mestre hi és present. Lapiedra remarca amb èmfasi la funció de tot projecte polític d’esquerres com a “correctiu solidari” i, en aquest sentit, també destaca el paper “d’una forta i arrelada cultura cívica”.

El periodista i escriptor Toni Mollà qualifica la Càtedra Joan Fuster d’encert combinatori de les dimensions universitària i cívica. Mollà planteja que, pel que fa a “la qüestió de la llengua”, la visió fusteriana “és primordialment social i d’una orientació clarament materialista, allunyada així del simbolisme i de l’essencialisme metafísic de

la generació espanyola del 98”. A més, afirma que, en l’actualitat, el repte “intel·lectual i polític” dels estudiosos i investigadors és “adequar el missatge tradicional valencianista —inspirat en les aportacions fusterianes— als nous factors introduïts per la modernització, la globalització i les noves tecnologies”. Els professors de la Universitat de València, Justo Serna i Encarna García Monerris reprenen la idea de la cultura com a sedimentació —hereva d’una llarga tradició d’autors— que, en el cas de Fuster, fou primordial per a completar “la tasca impostergable de l’assagisme al segle XX, aquest atreviment especulatiu i aquesta barreja d’escriptures que van formular els grans del gènere”. També hi destaquen la seua tasca cívica indispensable i com la va realitzar, però, sense ofegar “l’escriptor civil que ja era, algú que reflexionava sobre la vida i les aparents petiteses de la civilització”, dins d’una tradició civil europea. I aquesta reflexió sobre la vida el porta ineluctablement —segons Serna i García Monerris— a “l’evidència de la mort” i d’aquí que considere la lectura i l’escriptura com un lenitiu: “una defensa contra les ofenses de la mort i de les seues amenaces” perquè en Fuster “el silenci i la pàgina en blanc són pròpiament la mort”.

Alicia Toledo

Elogi d'una amistat

L'amistat i la poesia poden ser vincles vitals entre els humans. Així ho demostra la lectura d'aquesta relació epistolar fructífera, intensa, sincera i fidel que va durar quasi mig segle. Heus aquí unes cartes que donen fe d'una amistat plena d'estima, respecte i admiració.

CARTAS DE
VICENTE ALEIXANDRE
A JOSÉ ANTONIO
MUÑOZ ROJAS
(1937-1984)

Edición al cuidado de
IRMA EMILIOZZI

Transcripción y colaboración de
MARÍA DEL CARMEN MARTÍNEZ PEREIRA

PRE-TEXTOS

Si bé Vicente Aleixandre no va tenir mai per costum guardar les respostes a les seues missives, sí va mostrar, en canvi, molta cura i dedicació alhora d'escriure-les. Així ho prova aquest diàleg ininterromput durant quasi cinquanta anys amb el seu amic d'Antequera, Muñoz Rojas, i que ara publica l'editorial Pre-textos amb una edició impecable.

Les cartes compilades aquí —en la majoria extenses i profundes— són l'espill d'una vida recreada en una reflexió llarga i fructífera, compartida de grat amb un interlocutor privilegiat i de molta estima per al poeta.

És per això —i sobretot gràcies a què el seu corresponal va conservar aquestes cartes íntegres i en bon estat— que aquest treball es tradueix en un testimoniatge valuós. I no només per

CARTAS DE VICENTE ALEIXANDRE A JOSÉ ANTONIO
MUÑOZ ROJAS (1937-1984)

IRMA EMILIOZZI, ED.

TRANSCRIPCIÓ I COL-LABORACIÓ DE MARÍA DEL
CARMEN MARTÍNEZ PEREIRA. 555 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2005

la proliferació de dades, d'anècdotes personals i familiars i d'inquietuds diverses —davant els avatars de la l'activitat cultural de quasi cinc dècades—, sinó també per la riquesa dels pensaments i la poesia que les omple.

Concebudes com les confessions d'algú que va cavalcar sobre una existència vitalista sufocada, aquestes són unes pàgines pensades i escrites sense pressa, per les quals traspua aquell ímpetu apassionat —racionalment contingut— que duria Aleixandre a projectar els seus propis desigs en la vida dels altres. “Con los ojos interiores —escriu el poeta al seu amic— te veo a ti en tu verano, arquetipo de felicidad, si es que ésta existe. Dicen que sí, y lo creo. Yo la he tocado con la yema de los dedos”.

Dues circumstàncies vitals —totes dues una constant en les cartes— poden explicar, si més no jutificar, aquest comportament: D'una banda, la seua paradoxal salut de ferro, sempre enfeblida per unes dolències que li van impedir experimentar allò mateix que amb tanta insistència demanava que els altres visquessin per ell. D'altra, un món ordenat per rutines i costums, part d'aquella disciplina dictada per un àmbit familiar al qual Aleixandre sempre va estar unit de grat, per molt

que les seues passions hi ensopeguessen. Nascut, doncs, en el si d'una família burgesa, Aleixandre va optar sempre per aquest entorn de silenci, pau i harmonia entre els seus que amb tanta lucidesa es respira en aquestes confessions epistolars. Una vida tranquil·la —construïda sobre inacabables hores de repòs i recolliment— i que es va encarregar de modelar el caràcter discret i sigilós d'un poeta de veu profunda i trencadora.

Les seues cartes que, segons Cernuda, tenien gairebé sempre un to “verdaderamente confesional”, ens duen en aquest volum a intimar amb les inquietuds, els temors i les aspiracions de qui les va escriure. La guerra i les seues conseqüències, la por per la possible pèrdua de familiars i amics, les incerteses provocades per la censura, la retracció davant la vida, en general, i el compromís per restablir la memòria i l'obra del malaguanyat Miguel Hernández, són algunes de les preocupacions que omplen aquestes pàgines, on sempre es va reservar un lloc privilegiat a la poesia, causa i efecte d'aquesta amistat i d'aquestes cartes.

Lourdes Toledo

Fuster i Maluquer: una correspondència de pes

Joan Fuster ha estat un dels millors i més prolífics escriptors de cartes de la literatura catalana. La publicació dels milers de textos privats que bescanvià al llarg de la seua vida s'està produint amb una puntualitat que és de remarcar. Recentment s'ha editat el volum vuitè.

CORRESPONDÈNCIA, 8. JOAQUIM MALUQUER (2A PART)

JOAN FUSTER

XAVIER FERRÉ, ED. 597 PÀGS.

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2005

En aquesta ocasió el corresponent és el sociòleg i ornitòleg català Joaquim Maluquer, els contactes del qual amb el nostre assagista foren ben estrets fins el punt que aquest el nomenà marmessor literari i hereu substituït. Dita circumstància palesa la relació de proximitat, franquesa i col·laboració existent entre ells, la qual es manifesta sovint en els textos mitjançant les informacions i referències pertinents.

Segons Maluquer, el conjunt epistolar del qual n'és protagonista, resulta ben diferent dels publicats fins ara. En primer lloc, perquè no hi és el Fuster crític i refutador que esperem, sinó un personatge distint, més prop de l'“acció” i la “gestió” que no del debat o la reflexió. És per això que s'hi ofereix una dimensió nova: la de l'“homenot”

embarcat en iniciatives, diguem-ne, patriòticocomercials o dedicat a tasques d'organització i proselitisme. D'altra part, constitueix una de les correspon-dències de més gruix (270 textos triats entre gairebé un miler) i de més durada (abasta un període de trenta-cinc anys), en què un dels participants és viu i s'ha implicat plenament en l'edició, tot autoritzant-la i revisant-la, i incloent-hi un pròleg revelador en què presenta la seua visió i explica detalls com que Fuster —qui ho diria!— l'inicià en la recerca ornitològica de caràcter històric o altres referits a la descoberta per part de l'assagista d'una burgesia catalana partidària, com ell, de la construcció dels Països Catalans i disposada a recolzar iniciatives de formació i d'integració. Aquesta segona part s'enceta l'any 1964. L'interés que presenta rau naturalment en la lectura de la prosa fusteriana, així mateix en la coneixença i seguiment de tots els afers en què el nostre autor es veié involucrat ja fos per decisió pròpia, per imperatiu moral o per la força de les circumstàncies. Inclou, com al volum precedent, contingut biogràfic abundant amb referències al passat falangista de Fuster, a la publicació dels seus llibres, especialment l'*Obra Completa*, a la sempiterna precarietat econòmica, a les interferències en el treball causades

pel degoteig interminable de visites i viatges de compromís, a les crisis de l'Editorial AC, l'ànima de la qual era l'escriptor valencià, etc. Però s'hi al·ludeix també als recitals i la consolidació emblemàtica de Raimon, a l'ús de la nostra llengua en la litúrgia, a l'interés del consolat nord-americà per la qüestió valenciana, als avatars interns de la *Gran Enciclopèdia Catalana*, a les campanyes del Partit Socialista Valencià per la llengua i la unitat dels valencians, etc. Per tot açò i més, estem davant un epistolari que esdevé una peça clau per a l'anàlisi de les implicacions, la funció intel·lectual, el context i la trajectòria de Fuster.

Santi Cortés

La nació, encara

Edicions 3i4 reedita, vint anys després, *Crítica de la nació pura*, de Joan Francesc Mira, Premi d'Assaig "Joan Fuster" dels Premis Octubre de 1984. Aquesta edició va precedida pels pròlegs de Josep-Lluís Carod-Rovira i de l'assagista Agustí Colomines.

CRÍTICA DE LA NACIÓ PURA

JOAN FRANCESC MIRA

PRÒLEGS DE JOSEP-LLUÍS CAROD-ROVIRA

I AGUSTÍ COLOMINES I COMPANYS

189 PÀGS.

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2005

Han passat vint anys, però no per això ha deixat de tindre validesa l'aproximació de Mira a la naturalesa de la nació, malgrat els nous treballs que des de diferents disciplines han tractat el tema de la nació. De fet, en aquesta reedició, Mira s'ha limitat a actualitzar alguns dels exemples il·lustratius o a afegir-ne d'altres que s'han esdevingut darrerament, la qual cosa dóna mostra de la vitalitat del sentiment identitari i dels moviments nacionalistes arreu el món.

I és que, de fet, el segle XX ha estat marcat a tot el món en gran mesura per esdeveniments relacionats amb processos d'alliberament nacional: des de la independència de les darreres colònies de les metròpolis europees a Amèrica, al nord d'Àfrica i a Àsia, fins a la guerra dels Balcans, hi ha hagut una efervescència de la qüestió nacional

arreu del planeta. I uns altres processos continuen, al segle XXI, encara en marxa: Irlanda, Palestina, Sàhara, Euskadi, Catalunya,...

L'assaig de Mira és una aportació a alguns aspectes de la teoria de la nació i dels moviments nacionals des de l'antropologia social, que exemplifica amb nombrosos casos, inclòs el nostre. Sense voler ser exhaustiu, aquests aspectes els podem sintetitzar en tres: la identitat ètnica o nacional; la definició del terme nació i la seua caracterització; i la tipologia dels moviments nacionals i dels processos de reconstrucció nacional.

Mira parteix del pressupòsit que hom necessita identificar-se amb una col·lectivitat (siga ètnia, nació, raça, religió, etc) i explica els mecanismes que es posen en marxa —bé per l'estat, bé per la comunitat nacional— per tal que un individu s'identifique amb la seua nació o amb una altra (allò anomenat alienació i que tan bé coneixem per aquestes latituds). Seguidament intenta clarificar què cal entendre per nació, terme que ha donat multitud de definicions, i revisa els requisits o les característiques que històricament s'han proposat per definir una comunitat humana com a nació, per tal d'intentar treure'n l'entrellat. I, finalment, explica

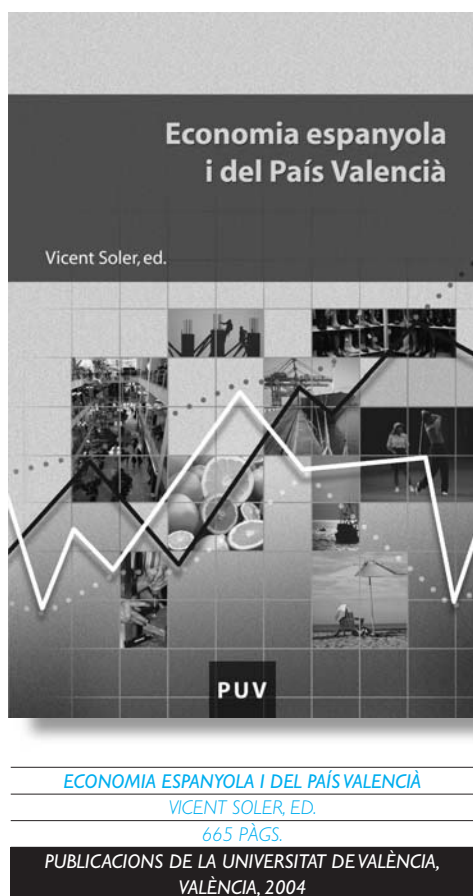
els processos de naixement de les nacions —que centra a Europa— i descriu els models de reconstrucció nacional dels nacionalismes contemporanis.

Tot plegat, *Crítica de la nació pura* és un assaig brillant i accessible per al neòfit alhora que molt aclaridor del complex món de les nacions i de les seues manifestacions, que també ens fa reflexionar als valencians sobre la nostra pròpia identitat.

Marc Candela

Canvi de segle per a l'economia valenciana

L'economia valenciana ha patit un canvi estructural, respecte als segles precedents, en els darrers cinquanta anys: el reconeixement de la propietat privada i el paper predominant del mercat com assignador de recursos (dels béns, dels serveis i dels factors de la producció: treball i capital).

Un manual general sobre l'economia valenciana moderna, com aquest que ara es publica, té el seu precedent en els treballs acadèmics que, des de la Facultat d'Econòmiques de la Universitat de València, es començaven a fer a la dècada dels seixanta. Són els anys de les grans transformacions urbanes i industrials, que posaven fi a dècades d'inestabilitat i d'estancament econòmic després de la Guerra Civil i els períodes de l'autarquia franquista. En 1970, es publica *Estructura Econòmica del País Valencià*, dirigit per Ernest Lluch, una persona clau en l'evolució del pensament econòmic valencià modern i a qui es dedica el present manual. També Lluch, en una veritable tasca de formació de les primeres generacions d'economistes valencians després de la dictadura, escriuria en 1976 el que ha estat consi-

derat el primer estudi que introdueix l'anàlisi de l'economia valenciana en les coordenades acadèmiques, *La via valenciana*. En 1980 es va publicar el primer manual —en el sentit més ortodoxe de la paraula—, de nou per un equip d'investigadors de la Facultat d'Econòmiques de València, amb el nom *d'Introducció a l'economia del País Valencià (1980)* i prologat per Ernest Lluch.

L'aparició de noves Facultats d'Econòmiques al País Valencià, la d'Alacant i la de Castelló, durant els anys posteriors han fet aparèixer nous manuals i publicacions, moltes d'elles centrades en els diferents sectors econòmics valencians. En aquest sentit, els 22 autors que col·laboren en aquest manual, ha estructurat les seues aportacions dividides en quatre grans blocs. Un primer, on s'estableix el marc general d'evolució de l'economia valenciana en els seu pas per les diferents etapes de creixement i de transformació: d'una societat agrària a una industrial i de serveis, sense oblidar els reptes del creixement en el marc del mercat de la Unió Europea i de la globalització de l'economia món capitalista.

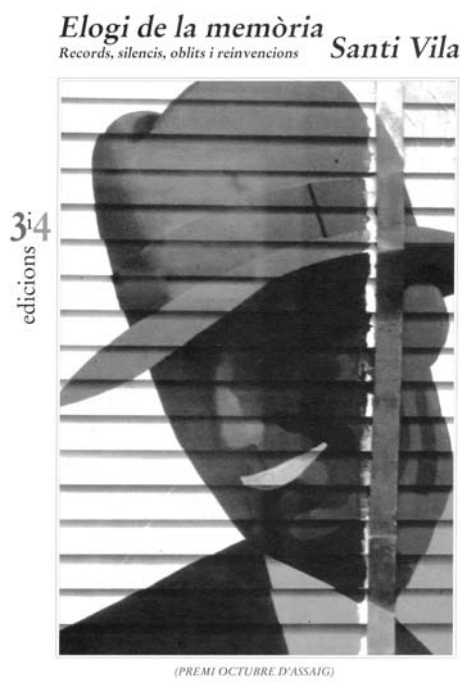
En un segon bloc, s'estudien els diferents factors de creixement de l'economia valenciana: el territori, el capital humà, el capital físic i tecnològic, els

recursos financers. La tercera part està dedicada a l'anàlisi dels sectors productius més importants avui dia al País Valencià: tradicionalment centrats en sectors com el tèxtil, el moble, el calcer, la ceràmica i altres com el sector agrari, el de serveis i el de la construcció. Finalment, el quart capítol es centra en el sector exterior, amb un pes molt important en l'economia valenciana, ja des de les exportacions agrícoles de principis del segle XX als mercats de fruites de Londres i París, i avui encara vinculat als mercats Europeus mitjançant el corredor mediterrani. Sobre els reptes actuals de l'economia valenciana aquest llibre, tot i ser un manual, és també un instrument per conèixer les potencialitats d'alguns sectors i els perills d'altres per l'efecte de la globalització de l'economia mundial. Les importacions de productes tèxtils produïts amb baix cost de mà d'obra al sud-est asiàtic o el nord d'Àfrica, han substituït progressivament les exportacions valencianes a la Unió Europea i a la resta del món. Així doncs, l'anomenada senda mediterrània cap a la revolució industrial, és avui una economia integrada plenament en un sistema econòmic d'abast mundial amb predomini de les relacions de tall capitalista.

Pau Caparrós

Memòries i oblits

Elogi de la memòria, de Santi Vila planteja la transcendència que en el terreny personal i col·lectiu té la memòria a l'hora de conformar les identitats. L'autor il·lustra amb nombrosos exemples de la història del segle XX les diverses formes que adopta la construcció de la memòria.

ELOGI DE LA MEMÒRIA

SANTI VILA

PREMI OCTUBRE D'ASSAIG, 2004

173 PÀGS.

EDITORIAL TRES I QUATRE, VALÈNCIA, 2005

Amb *Elogi de la memòria* Santi Vila va guanyar la darrera edició del Premi Octubre d'Assaig. El propòsit d'aquest llibre, com declara l'autor en les consideracions prèvies amb què l'encapçala, és “mostrar la transcendència que en el terreny personal i col·lectiu té la memòria a l'hora de conformar les identitats”. La memòria ve a ser una condició *sine qua non* en la constitució i manteniment de les identitats, ja que és la que permet que en la vida d'una persona o d'una col·lectivitat es pugui destriar tant una continuïtat com una mena de fil conductor —un sentit—. Ara, el seu exercici, com insisteix Santi Vila al llarg del llibre, no és un procés gens fàcil ni innocent. Les persones i les col·lectivitats es reinventen constantment. La pràctica de la memòria està plena d'oblits i manipulacions, conscients o inconscients, obligats o voluntaris. La memòria, per tant, no és

una realitat preexistent i estàtica, que es va constituint automàticament a mesura que el temps passa. No sempre recordem ni podem recordar les mateixes coses i el record dels mateixos fets varia cada vegada que s'actualitza. La memòria es construeix, i es refà cada vegada que recordem, i el que es recorda és una selecció i una interpretació del passat que apunta a la nostra consciència del present i als nostres projectes de cara al futur. No ens pot estranyar, doncs, que l'exercici de la memòria, en respondre a interessos i realitats molt variables, adopte també en la pràctica moltes formes. La major part de l'*Elogi de la memòria*, de fet, està dedicada a repassar algunes de les principals formes de la memòria, que Santi Vila il·lustra amb nombrosos exemples extrets de la història més recent del segle XX. Així, Vila distingeix entre el que anomena la memòria refugi, la que idealitza el passat, i la memòria obligatòria, quan l'exercici de la memòria esdevé una obligació moral i un compromís ètic, i també una mena de teràpia, com en el cas dels supervivents dels camps d'extermini nazis. O la memòria que redimeix, la que fa un balanç del passat, reconeixent-ne les faltes i els errors, i en demana perdó; la memòria inventada, no la que falseja el passat deliberadament, sinó la que dona un sentit a l'experiència viscuda; la memòria que construeix, que es posa a

disposició dels desitjos i aspiracions del present i del futur... Santi Vila es planteja també a quins valors serveixen el record o l'oblit. Quins fets són dignes de ser recordats? Com es pot convertir la memòria personal en interessant per al col·lectiu i a l'inrevés? Quina memòria, doncs, i per què?

Elogi de la memòria es ressent a estones d'una aproximació una mica superficial i anècdotica al tema de la memòria. El lector es queda amb la sensació que no s'acaben de plantejar les qüestions més importants, com ara els procediments que utilitza la memòria per recordar, o els processos de substitució o modificació dels records i tradicions. Sembla que Vila no ha aprofitat gaire l'obra de Maurice Halbwachs, autor de llibres com *Els marcs socials de la memòria* i *La memòria col·lectiva*, que va suposar un veritable intent de delimitar, des de la sociologia, els sistemes que ens permeten de reconstruir el nostre passat

Hi hauria, encara, moltes altres qüestions relacionades amb una comprensió en profunditat de la memòria i que Santi Vila no ha volgut o no ha pogut tractar, com ara els procediments que utilitza la memòria per recordar, el reemplaçament i modificació d'uns records per altres, l'evolució i canvi dels records col·lectius que anomenem tradicions.

Enric Iborra

Aquella llanterna màgica...

Rigorós, documentat i definitivament singular estudi de les diversions populars que, en l'atrafegada València del vuit-cents, configuraren alguns elements centrals de l'imaginari col·lectiu i prepararen el terreny a l'arribada del cinema.

EL VIAJE DE ILUSIÓN: UN CAMINO HACIA EL CINE.
ESPECTÁCULOS EN VALENCIA DURANTE LA PRIMERA
MITAD DEL SIGLO XIX

CARMEN PINEDO HERRERO
COL·L. "TEXTOS", 29. 220 PÁGS.

EDICIONES DE LA FILMOTECA, VALÈNCIA, 2004

S'ha convingut en situar oficialment el naixement del cinema el dia 28 de desembre de 1895, data en què els germans Lumière organitzaren la seua primera projecció pública en els *Salons Indien* de París. Poc s'imaginaven, aquests beneïts visionaris, que el seu invent anava a tenir les conseqüències que tots hem conegut i que, gràcies al seu enginy, la societat anava a dotar-se d'una nova forma d'expressió artística, d'un poderosíssim mitjà de comunicació i d'un concepte nou de l'espectacle popular.

El miracle dels Lumière, però, no havia sorgit de casualitat: mecànics, enginyers i artistes diversos havien treballat abans de valent amb l'objectiu d'aconseguir la reproducció de la realitat en moviment. L'estudi de Carmen Pinedo se centra en aquesta obscura etapa de la prehistòria

del cinematògraf quan, a les barraques de fira, als teatres de barri, a les festes de carrer, firaires i rodamóns de tota mena exhibien els seus artefactes mecànics i miraven de seduir la concurrència amb la màgia inefable d'aquelles imatges que semblaven embruixades per la seua inesperada mobilitat.

L'autora rastreja en la premsa i els programes teatrals de l'època la incidència d'aquesta nova tipologia d'entreteniments populars a la ciutat de València i la seua tenacitat es veu premiada amb una documentació abundant i, en certa mesura, inaudita: des dels gabinets de les figures de cera als invents directament precursors del cinema —com la llanterna màgica, el zoòtrop o el praxinoscopi— passant per les ombres xineses, el teatre de titelles, els espectacles d'autòmats, els quadres dissolvents i els cosmorames, neorames, diorames, poliorames i ciclorames amb què hom s'acostava progressivament a la genial solució dels Lumière.

Pinedo no es conforma, però, amb presentar i ordenar totes aquestes dades inèdites i aporta una hipòtesi interpretativa que enriqueix notablement l'estudi i il·lumina algunes facetes poc estudiades d'aquella societat valenciana que començava a enfrontar-se als reptes de la modernitat: el protagonisme dels

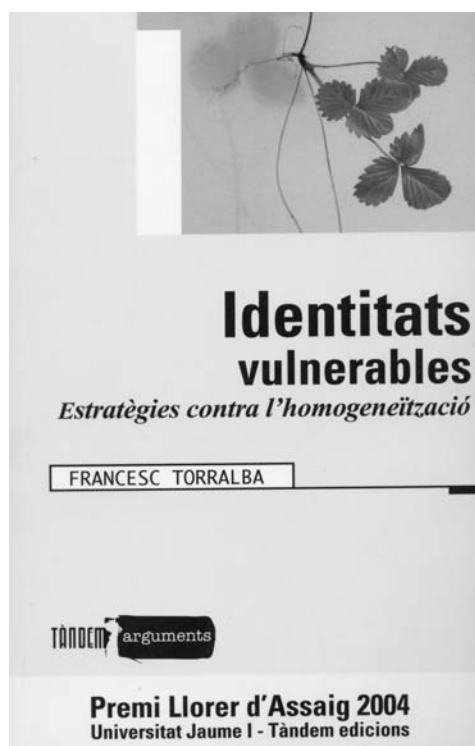
conceptes d'il·lusió i viatge —en el temps i en l'espai— en l'imaginari col·lectiu i la seua decisiva influència en l'èxit popular d'aquestes noves propostes d'espectacle. Unes propostes que revolucionaven els hàbits de representació i difusió de l'obra artística i començaven a posar els fonaments d'una nova “forma de mirar”, d'una nova cultura visual, d'una cultura de la imatge que, com molt encertadament subratlla l'autora, dos-cents anys després continua sent la nostra.

Josep Vicent Frechina

Estratègies contra l'homogeneïtzació

Identitats vulnerables (Premi Llorer d'Assaig 2004), de Francesc Torralba, presenta algunes estratègies pacífiques contra l'homogeneïtzació del món i útils per a la supervivència de les cultures i de les llengües amenaçades d'extinció.

IDENTITATS VULNERABLES.
ESTRATÈGIES CONTRA L'HOMOGENEÏTZACIÓ
FRANCESC TORRALBA

PREMI LLOREER D'ASSAIG 2004
COL·L. "ARGUMENTS". 17. 316 PÀGS.

TÀNDEM EDICIONS, VALÈNCIA, 2005

Sempre que es parla de la possible —i, d'altra banda, real— desaparició de les cultures i de les llengües minoritàries —dos paràmetres que, vulguen que no, continuen sent determinants a l'hora de definir una nacionalitat qualsevol— es pontifica a propòsit de la pèrdua irreparable que aquest fet luctuós comporta. Ben sovint, es diu que cada llengua implica una cosmovisió específica, i que amb la seua mort mor també una manera particular de veure el món, i que amb aquesta mort l'espècie humana s'empobreix. L'asseveració és tautològica i és difícil trobar algú —algú amb dos dits de front, és clar— que no la compartisca. I, tanmateix, la “bondat” de la idea no ha pogut aturar el procés d'homogeneïtzació i d'empobriment de l'espècie. *Identitats vulnerables* s'endinsa també en aquesta problemàtica. L'originalitat d'aquest assaig rau en el

fet que l'autor, a més de fer un diagnòstic sobre la situació de les "identitats vulnerables" en el "sistema-món", hi apunta tot d'estratègies per combatre l'amenaça d'extinció que plana sempre sobre aquestes "identitats".

Torrallba defensa amb molt bon criteri que la violència terrorista no pot ser la solució per a les identitats amenaçades. Ans al contrari, resulta contraproductiu: "Nosaltres considerem que aquesta lògica és un parany i que, contràriament al que sembla, no resol els problemes que pretén resoldre, sinó, més aviat, tot el contrari: els perpetua" (pàg. 243). Ni tampoc el proteccionisme de caràcter autàrquic és la millor manera d'eludir l'anorreament identitari. L'hermetisme és, de fet, una forma de provincianisme que du, quasi sempre, a la xenofòbia i el racisme, i també a l'empobriment de la pròpia cultura. Les úniques estratègies de supervivència passen, doncs, segons Torralba, per la multiculturalitat i el mestissatge.

Torrallba insisteix, d'altra banda, en l'espai virtual com una de les grans opcions de supervivència per a les cultures minoritzades. De fet, per a nosaltres aquesta opció és un dels puntals més fermes per a la difusió i el

manteniment de la nostra llengua i cultura. L'experiència de Vilaweb, posem per cas, constitueix un exemple d'intercanvi intra i interregional —i de superació del provincianisme, per tant— que ha tingut un gran èxit i que contribueix a preservar-nos. Passa, però, que Internet no està a l'abast de tothom i que els mitjans de comunicació tradicionals i la resta d'instàncies transmissores d'hàbits de cultura tenen encara, i tindran, un pes definitori en el procés de substitució lingüística —i cultural— en què estan immerses les identitats vulnerables.

L'assaig de Torralba fa un bon diagnòstic de la situació de vulnerabilitat en què es troben les identitats dominades i apunta estratègies per a combatre el procés d'homogeneïtzació. L'autor sap, però, millor que nosaltres que no n'hi ha prou, amb aquestes estratègies, per acabar amb un procés nefast que farà que la humanitat siga més pobra, més insulsa, més ignorant i més trista del que ja ho és en l'actualitat.

Juli Capilla

Consell de savis

Inflexions és una reflexió, en forma d'assaig, sobre moltes qüestions fonamentals de l'ésser humà, incloent-hi algunes formes d'art i la filosofia, tractades amb ironia, sentit comú i amanides amb els coneixements enciclopèdics del mestre Iborra.

INFLEXIONS

JOSEP IBORRA

PREMI D'ASSAIG MANCOMUNITAT
DE LA RIBERA ALTA 2004

COL·L. "TEXTURES", 13.223 PÀGS.

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2004

Inflexions ja fa temps que és a les llibreries, i els crítics n'han fet una valoració molt positiva. De fet, és un assaig (Premi d'Assaig Mancomunitat de la Ribera Alta 2004) extens sobre tota mena de temes: la música, la filosofia, la política, la vida quotidiana... El volum està en la mateixa línia d'alguns dels números de la mateixa col·lecció, com ara *Trajecte circular*, de Vicent Alonso, *Espill d'insolències*, de Toni Mollà, i *Les hores fecundes*, de Joan Garí.

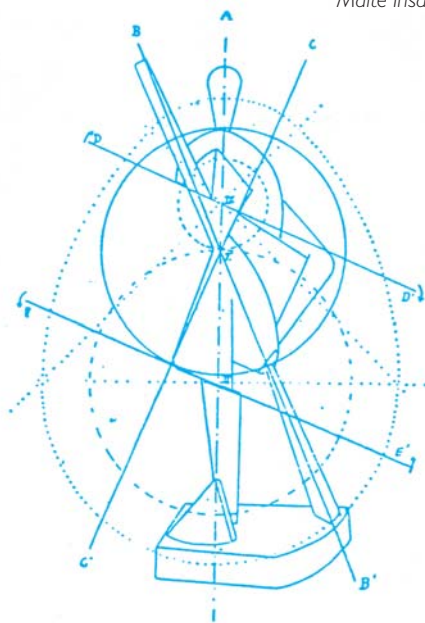
En aquesta revista ja coneixem a bastament la trajectòria literària de Josep Iborra, bon narrador i crític literari, i és aquesta mateixa trajectòria el que farceix aquest llibre de bon material, de bones lectures i de molta reflexió filosòfica, ètica, estètica i moral. La lectura d'aquestes notes diàries (que no apareixen ordenades per dates, sinó

separades espacialment les unes de les altres) ens aporta uns arguments vitals i socials vàlids per a la nostra reflexió o inflexió personal. Perquè vivim en un país mutilat que no ens posa a l'abast diàriament, públicament, la veu de gent com Josep Iborra. Els anònims erudits que a altres societats formen una mena de consell de savis, aquí viuen bandejats de la *res publica*, coneguts i reconeguts en cercles “catalanistes” o de “lletraferits”, però emmudits pel poder. Vull dir que, si tinguérem uns bons mitjans de comunicació públics, tothom podria, encara que fóra per error, per casualitat o per simple desfici, un dia, tot fent *zapping* televisiu, ensopegar amb una tertúlia en què Joan Garí, Josep Iborra, Vicent Alonso i Matilde Salvador conversarien amistosament sobre qüestions com ara el preu de l'habitatge, les necessitats del sistema educatiu o les conseqüències de la importació massiva de productes xinesos. Potser, fins i tot, de tant en tant, aprofitant l'aniversari de la mort d'alguna gran filòsofa europea, els erudits en parlarien, i convidarien un membre d'una de les nostres universitats perquè ens recordara els trets bàsics del pensament d'aquella filòsofa. Ningú hi prendria mal. Els anglesos i els francesos ja ho han provat.

Josep Iborra és i ha de ser un dels nostres referents, i el seu assaig un “llibre de capçalera” d'aquells que ell mateix reivindica en les pàgines d'*Inflexions*. De moment, per sort, el paper encara ens salva de la mediocritat global de la mà d'un mestre i degà de tots els qui contem coses sobre llibres, a les revistes inofensives que no tenen cap “share”. *Inflexions* conté l'essència del nostre poble: la irònica expressió del sentit comú, amanida amb els coneixements erudits de tota una vida.

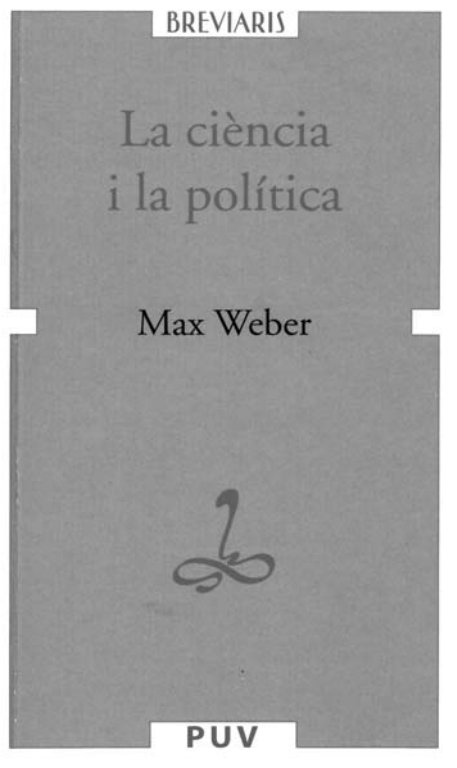
Maite Insa

G. Vantongerloo,
esquema analític
(1917)

De Venècia a Weimar

Amb un excel·lent criteri, la Universitat de València trau a la llum dues obres —tan diferents com oportunes per al lector— de dos autors europeus, de diferents èpoques, intencions i que comparteixen l'interés que desperten en el lector d'avui.

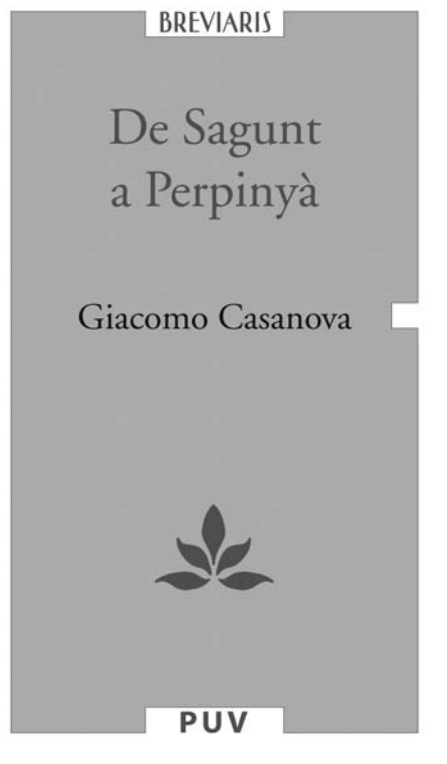

LA CIÈNCIA I LA POLÍTICA

MAX WEBER

TRADUCCIÓ I INTRODUCCIÓ DE GUILLEM CALAFORRA
COL·L. "BREVIARIS", 5. 137 PÀGS.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA,
VALÈNCIA, 2005

DE SAGUNT A PERPINYÀ

GIACOMO CASANOVA

TRADUCCIÓ DE JOSEP BALLESTER I ENRIC SALOM
COL·L. "BREVIARIS", 4. 81 PÀGS.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA,
VALÈNCIA, 2005

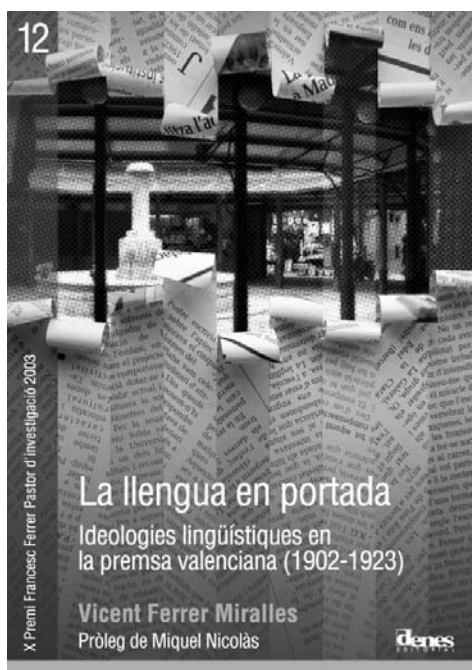
La *Histoire de ma vie* de Casanova (1725-1798) podem dir que és una de les autobiografies més extraordinàries i fascinants que mai no han estat escrites, i que, més enllà de l'anècdota eròtica fàcil i superficial, esdevé una narració d'aventures, política, de reflexió, de costums... Una novel·la total bastida sobre el periple vital d'un personatge portat a l'extrem, sense prejudicis ni limitacions. Hedonista, erotòman, aventurer, espia, diplomàtic, militar, seminarista, pròfug celebèrrim, Casanova viatjà per bona part de l'Europa del S. XVIII i deixà un testimoni tan acurat i trepidant com verament excepcional de tot allò que s'esdevé i observa a la seua redor. Des de famosos personatges a humils vilatans, tots desfilen amb minuciosa ploma per aquest cant a l'individualisme i al plaer, que pel seu estil, llenguatge i ritme narratiu bé pot ser considerat una de les millors narracions de l'època. D'aquesta voluminosa obra, avui se'ns ofereix un breu, molt breu, fragment, que comprèn el periple del cavaller de Seingalt per terres de parla catalana l'any 1768. Absolutament recomanable com a preludi, doncs, a la totalitat de les memòries, com també ho són altres dues obres del mateix Casanova de caire igualment autobiogràfic i de ritme vibrant, traslladades en la nostra llengua: *La meva fugida dels Ploms* i *El duel*. Altrament, de l'economista i filòsof alemany Max Weber (1864-1920), possiblement un dels més importants del passat segle i un dels pares fundadors de la socio-

logia, trobem *La ciència i la política*. En aquesta obra es recullen dues conferències publicades el 1919 i que han esdevingut veritables clàssics: *La ciència com a vocació i professió* i *La política com a vocació i professió*. Bàsicament, Weber realitza una anàlisi de les característiques i les exigències de dues activitats en principi tan allunyades i àdhuc antagoniques en determinats moments com aquestes dues. Aquestes dues conferències també tracten qüestions com l'organització del saber i l'estructura i les formes de la política, junt amb una percepció aguda sobre l'Europa sorgida de la Primera Guerra Mundial, com a camp de treball i de plasmació de les teories. Més encara, planteja els interrogants que han esdevinguts la referència per a comprendre la cultura occidental, amb les seues realitats del poder o la relació entre ètica i política, entre d'altres. Weber constitueix un dels referents en la història econòmica i de les institucions, la història i la sociologia de les religions i l'anàlisi del poder. Tot un clàssic —i com a tal ple de vigència— aquest *La ciència i la política*, oportunament recuperat per als lectors que enceten el S. XXI. L'altra obra seua que ha gaudit de més difusió ha estat *L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme*, on intenta demostrar que els valors ètics i religiosos d'aquest segment del protestantisme havien propiciat el desenvolupament del capitalisme.

Alexandre Navarro

Una polèmica trista i antiga

L'estudi de Vicent Ferrer Miralles sobre la polèmica al voltant del valencià en els diaris *Las Provincias* i *El Mercantil Valenciano* a principis del segle XX és un treball acurat i rigorós que ens ajuda a entendre les fal·làcies usades en aquest trist debat.

LA LLENGUA EN PORTADA. IDEOLOGIES LINGÜÍSTIQUES
EN LA PREMSA VALENCIANA (1902-1923)

VICENT FERRER MIRALLES

PRÒLEG DE MIQUEL NICOLÀS

X PREMI FRANCESC FERRER D'INVESTIGACIÓ

COL·L. "INVESTIGACIÓ", 12. 164 PÀGS.

DENES EDITORIAL, PAIPORTA, 2004

És difícil que passe una setmana —fins i tot un dia— i que als diaris valencians no aparega una notícia que tinga alguna polèmica al voltant del valencià (ús, origen, promoció, etc.) com a tema. El que per als lectors ha esdevingut normal, és en realitat el reflex d'una anormalitat absoluta que en la societat valenciana s'ha cronificat i que ha contaminat amb dosis letals de demagògia i irracionalitat el discurs periodístic i polític. El debat sobre la llengua plana sobre tota la vida pública com una espasa de Damocles que en qualsevol moment pot caure amb força mortífera per crear lluites, plenament estèrils però capaces de consumir les energies necessàries per traure aquest país de l'abúlia amb què s'arrossega per la història.

Els poders, polítics i econòmics, valencians optaren fa molt per intentar

controlar l'espasa en lloc de dedicar-se a eliminar-la. Els diaris —especialment al Cap i Casal— són escenari d'aquests enfrontaments.

L'acurat estudi de Vicent Ferrer Miralles *La llengua en portada. Ideologies lingüístiques en la premsa valenciana (1902-1923)* ens demostra que poques de les coses que ara es diuen sobre el valencià són noves. El seu treball analitza el que en els diaris *Las Provincias* i *El Mercantil Valenciano* es publicava al voltant de la llengua dels valencians a principis del segle XX; i aquest és el principal defecte del llibre: el subtítol pot donar a entendre que es recull tota la premsa valenciana quan, com l'autor indica ben prompte a l'interior, es limita a aquests dos diaris de la ciutat de València. Feta aquesta puntualització cal destacar la voluntat sistematitzadora però prudent de Ferrer Miralles, que assaja una classificació entre les actituds lingüístiques que apareixen representades en els dos diaris, encara que advertint-nos sempre de la dificultat i les limitacions d'aquesta mena de categoritzacions.

El reflex general és que la discussió lingüística poques vegades ho era en estat pur i que les intencions polítiques eren quasi sempre les que generaven les polèmiques al voltant de la llengua.

Com a tònica general s'observa una actitud més favorable a l'ús del valencià i més clarament partidària de les tesis de la unitat lingüística valencià-català en els treballs publicats en *Las Provincias*, i tot el contrari en *El Mercantil*. També aleshores posicionar-se a favor del valencià no era una actitud normal en qualsevol ciutadà valencià sinó que implicava un posicionament polític, en aquell moment més conservador.

El treball de Ferrer Miralles ens obri els ulls a la trista realitat: estem com estàvem, o pitjor: aquells que a principis del segle passat opinaven que el valencià havia de desaparèixer en benefici de la gloriosa llengua castellana, avui disfrassen el seu discurs amb estúpids arguments de filologia ficció de l'estil “sí al valencià però no al català o sí a l'ús però sense imposicions...” Benvingut un llibre que ens recorda de manera clara quan de temps que fa que els valencians fem el ridícul davant de la història amb l'estèril polèmica sobre allò que més ens identifica.

Jordi Sebastià

El pensament nòmada

Aquest volum aplega gairebé tots els textos de Gilles Deleuze publicats entre 1953 i 1974. La recopilació incorpora, principalment, articles, entrevistes, prefacis i conferències no recollits fins ara en cap obra de l'autor. Els trenta-nou escrits del llibre tracten una gran varietat de temes i problemes que formen part substancial del pensament de Deleuze.

LA ISLA DESIERTA Y OTROS TEXTOS

Textos y entrevistas (1953-1974)

Gilles Deleuze

PRE-TEXTOS

LA ISLA DESIERTA Y OTROS TEXTOS.

TEXTOS Y ENTREVISTAS (1953-1974)

GILLES DELEUZE

VERSIÓ CASTELLANA DE JOSÉ LUIS PARDO

PRESENTACIÓ DE DAVID LAPOUJADE

COL·L. "PRE-TEXTOS/ENSAYO". 730. 379 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2005

Michel Foucault va dir que el segle que venia seria "deleuzià". La modèstia del pensador francès, un dels de primera fila de les últimes dècades, cedint el seu lloc a Deleuze, és bastant significatiu pel que fa a la importància que donava a les idees del seu company. Obres com *Diferència i repetició*, *Lògica del sentit*, *L'Anti-Èdip*, en col·laboració amb Pierre-Fèlix Guatari, etc., són títols fonamentals de la seua producció. Són també, donada la novetat i complexitat de la seua escriptura, difícils per al lector no familiaritzat amb la filosofia, sobretot la de l'últim gran brot del pensament francès. El gran avantatge d'aquest volum —ben gruixut— per altra part és que en conjunt constitueix la millor introducció al seu pensament feta pel mateix Deleuze. Hi podem trobar clarament esbossades les idees centrals de la seua filosofia. Les entre-

vistes, per exemple, obliguen l'entrevistat a respondre, amb més o menys extensió, a sintetitzar les seues posicions en el pla "normal" i dialogant de l'entrevistador, a precisar afirmacions o negacions, etc. És el cas de "La carcajada de Nietzsche", "Mística y masoquismo", "Sobre Nietzsche y la imagen del pensamiento" "Gilles Deleuze habla de filosofía" i, particularment, "Los intelectuales y el poder", ja que l'"entrevistador" és Michel Foucault. O és el cas d'una taula rodona ("Deleuze i Guatari se explican..."), a propòsit de la gestació de *L'Anti-Èdip*, en què, a més dels autors, intervenen especialistes en diverses disciplines de les ciències humanes. O una altra, acadèmica, "El método de dramatización", en què Deleuze desenvolupa davant els membres de la Societat Francesa de Filosofia, una àmplia argumentació en què es resumeixen els temes de l'obra *Diferència i repetició*, seguida de les intervencions de figures com Jean Wahl, Beaufret, Philolenko, entre altres més. La resta —la major part del llibre— són ponències, conferències, etc. En aquests textos la paraula només la té l'autor, que explica o precisa el seu pensament en diàleg amb alguns dels grans filòsofs. Sobretot amb els qui han marcat la seua trajectòria intel·lectual, especialment

Hume, Spinoza, Kant, Nietzsche, Bergson. De tots ells, en traça les línies essencials, confrontant-s'hi. En altres casos són com excursos sobre Rousseau, o la filosofia de les novel·les de la sèrie *noire*, sobre l'estructuralisme, la psicoanàlisi, etc.

En el fons es tracta sempre d'una pràctica de la filosofia com una "crítica", entesa, però, no com la dels falsos coneixements o la falsa moral. És una crítica de les formes vertaderes i no dels continguts falsos. Ara bé, Deleuze "crítica" allò que admira i estima. "Si no se admira algo, si no se ama algo no hay razón alguna para criticarlo. Spinoza y Nietzsche son filósofos cuya potencia destructiva y critica es inigualable, pero esa fuerza procede siempre de la afirmación y de la alegría."

Josep Iborra

Profans amb ganes de pensar

Heus aquí una iniciativa editorial de gran encert per a lectors curiosos i indecisos que no tinguen pressa. Es tracta d'un apropament plaent a la filosofia sense excuses per "falta de temps" o per por davant d'una disciplina "matèria d'uns pocs savis".

LA POTÈNCIA SEGONS NIETZSCHE

MAITE LARRAURI

IL·LUSTRACIONS DE MAX

COL·L. "FILOSOFIA PER A PROFANS", 6,97 PÀGS.

TÀNDEM EDICIONS, VALÈNCIA, 2005

Els textos de "Filosofia per a profans" ens introdueixen amb humor i claredat en les grans qüestions filosòfiques relatives a l'existència humana. Acompanyats sempre de les vinyetes intel·ligents de Max —l'autor de còmics i il·lustrador Francesc Capdevila— són reflexions que arriben al lector "profanades", però també plenes de dinamisme i ironia, tant per la imaginació que Larrauri posa en els exemples, com per l'enginy de Max alhora de dibuixar el pensament amb una economia d'elements i una riquesa de significats admirables.

Pel seu format, podríem pensar en una lectura de viatge o adient per a un simple trajecte de vida urbana, però si algú imagina que aquests llibres petits i bonics són tan fàcils de llegir com de

dur sota el braç, s'equivoca. A pesar de no ser ni densos ni feixucs, estan concebuts i il·lustrats per a lectors àvids de pensament i amb voluntat d'entendre els comportaments humans. Són llibres que ambicionen satisfer les inquietuds lectores i intel·lectuals de tots aquells que “no s'aproximen a la filosofia perquè pensen que no tenen prou de temps o perquè creuen que els resultarà molt difícil d'entendre-la”. Així ho conta la professora de filosofia i autora dels textos, Maite Larrauri. Per a Larrauri, els grans pensadors “no van escriure mai per a ser llegits per altres filòsofs, sinó per a un públic culte, si bé profà”, i posats en el segle XXI, el perfil d'aquest públic seria “el d'un lector de literatura, aficionat al teatre, el cinema, la música, i encuriosit per l'art”.

A ells, doncs, vol apropar Tàndem la lectura lúcida i particular que Larrauri i Max en fan, de diferents textos escrits pels filòsofs i pensadors més polèmics i discutits del pensament modern.

La curiositat i el rebuig envers els dogmes —vinguen d'on vinguen— és, entre altres inquietuds intel·lectuals, allò que ens du a buscar respostes a la complexitat dels humans, a totes les passions i les febleses que poden explicar l'arribada de les guerres, la llibertat sentida com una necessitat o l'anhel de felicitat.

Aquesta voluntat humana, potència innata en nosaltres, és precisament l'aspecte que tracta *La potència segons Nietzsche*, l'últim volum de la col·lecció. Una seductora lectura de Nietzsche, reflexionada i contada per Larrauri amb dinamisme.

Tot fugint de l'erudició, però sense renunciar mai el rigor intel·lectual que tot assaig pressuposa, l'autora dona a conèixer el pensament del filòsof alemany i, en especial, la visió d'ell sobre l'existència humana, com una mena de possibilitat indefinida de tot allò que en potència som.

Per a Nietzsche, ens diu Larrauri, no som sinó energia vital: un “cos amb els seus instints contraposats, cadascun d'ells amb la seua pròpia voluntat de potència”, el qual, “ha de superar-se sempre a si mateix”, com va escriure en *Així parlà Zaratustra*.

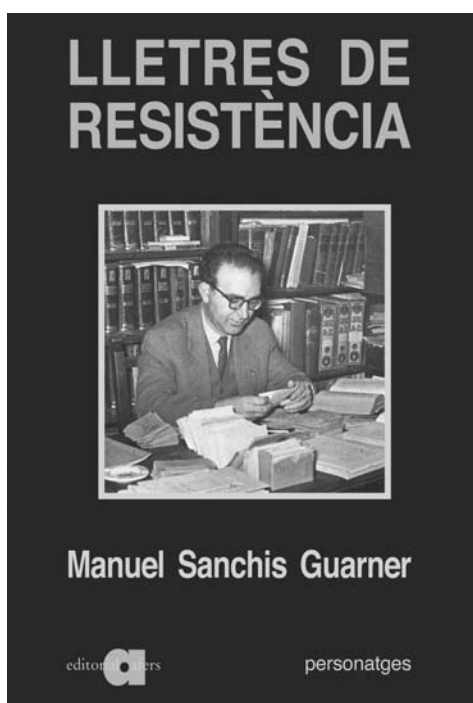
Al capdavall, una lluita entre potències contraposades.

Lourdes Toledo

Un combat cívic i cultural

Aquest volum recull cartes de Sanchis Guarner i dels seus corresponals des del 1939 fins al 1981, data de la seua mort. L'epistolari està estructurat en quatre seccions: "La presó", 1939-1943; "L'estada a Mallorca", 1943-1959; "El mestratge intel·lectual", 1959-1974; "L'autoritat acadèmica" 1974-1981. Les cartes no tenen un contingut teòric, sinó que constitueixen un document excepcional de la història del nostre país.

LLETRES DE RESISTÈNCIA (1939-1981)
MANUEL SANCHIS GUARNER
EDICIÓ, SELECCIÓ I NOTES DE SANTI CORTÉS
PRESENTACIÓ D'ANTONI FERRANDO. 422 PÀGS.

EDITORIAL AFERS, CATARROJA, 2005

Santi Cortés s'ha consolidat com un especialista de la història literària del nostre país, centrada particularment en la postguerra. El rigor dels seus treballs, la dedicació seriosa que no estalvia la recerca de fonts, sovint difícil i penosa, fan dels seus treballs una referència inexcusable pel que fa, de moment, i sobretot, a aquest període. És suficient llegir la introducció que ha escrit a aquest epistolari per veure com ha remogut cel i terra per obtenir cartes tant de Sanchis Guarner com dels nombrosos corresponals seus. La paciència i l'obstinació que hi ha posat són admirables. De vegades ha topar amb algun corresponal, com és el cas de Xavier Casp, que es va negar a deixar-li veure les cartes que Sanchis va trametre a ell i a Adlert.

L'epistolari està integrat per 130 textos, dels quals, ens diu el seleccionador, 25 ja havien estat publicats en anteriors obres seues com *Llengua i política, cultura i nació, Un epistolari valencià durant el franquisme* (1997),

Manuel Sanchis Guarner (1911-1981): una vida per al diàleg (2002). Naturalment, no estan incloses en aquest Epistolari les que van aparéixer en el volum de la *Correspondència* (Tres i Quatre) dedicat a Joan Fuster i Sanchis Guarner.

Aquest volum, però, no constitueix una prolongació més a sumar al dedicat a la correspondència amb Fuster, sinó que comporta una visió complementària. En primer lloc perquè no està limitat a l'etapa mallorquina de Sanchis, ja que comprén el període entre 1939 i 1981. En segon lloc, perquè hi ha pel mig nombrosos corresponents, cosa que permet veure les diferents i múltiples direccions de la seua activitat intel·lectual i cívica, i les posicions que adopta en relació als problemes que se li plantejaven.

Lletres de resistència és un recull estructurat en quatre blocs. Aquesta divisió cronològica defineix cada bloc com un tot homogeni i unitari, que respon a unes determinades característiques dels diferents trams en la trajectòria de Sanchis. El període de la presó que va patir està marcat, naturalment, per les gestions que fa, o que encomana a personatges com Dámaso Alonso, Menéndez Pidal i F. de B. Moll per aconseguir el seu alliberament. El segon període, confinat a Mallorca, té com a principals corresponents Xavier Casp, Miquel Adlert (importants les seues cartes), Carles Salvador, Coromines i Llorenç Villalonga. És una etapa marcada per qüestions lingüístiques i literàries, però sobretot per les baralles permanents entre les diferents capelletes

de València i, com a fet rellevant, per la constitució de la Comissió de l'Exposició del Diccionari català-valencià-balear.

La tercera, s'inicia amb el retorn de Sanchis Guarner a València, com a professor d'Institut. Són uns anys d'intensa activitat: publicació de *La llengua dels valencians*, cartes a autoritats com els successius alcaldes Rincón de Arellano i López Rosat, sempre en favor de la llengua i cultura pròpies, Josep Antoni Perelló, president de la Diputació, o l'arquebisbe García Lahiguera, a propòsit de la Comissió interdiocesana per als textos litúrgics, la constitució de l'Aula Ausias March, els cursos de la Universitat, etc. És una etapa especialment marcada per una activitat cívica cultural. L'últim bloc, el més curt, comprén, només, sis anys, ja que comença el 1974 i acaba amb la seua mort el 1981. És l'etapa del mestre universitari, però, també, de l'intel·lectual perseguit que va ser objecte d'un atemptat.

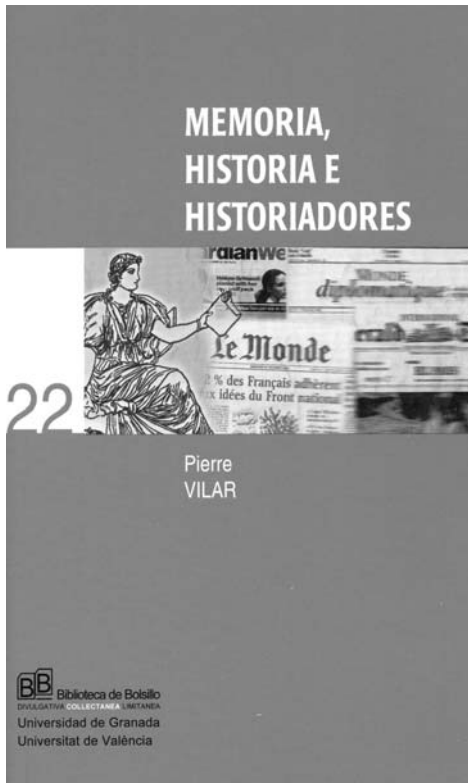
Al llarg d'aquests itineraris hi trobem, sempre, un Sanchis Guarner definit per dues coordenades. L'optimisme, fins i tot quan es troba a la presó, i tracta d'animar els qui n'estaven fora, però deprimits. I la voluntat d'unitat, mai adscrit a cap capelleta i sempre mogut per la intenció d'unir i no crear divisions.

El volum està anotat profusament per Santi Cortés. Hi ha tantes notes i, moltes, tan llargues que, en conjunt, es poden considerar com una mena de llibre paral·lel al corpus de l'epistolari. El seu interès i la seua utilitat són considerables.

Josep Iborra

Entendre i defensar la història

Pocs treballs de Vilar estan exempts d'interés. No podia ser menys aquest conjunt de textos on l'historiador ret homenatge als seus mestres, amb la mateixa lleialtat que denuncia la manera poc científica de tractar la història d'alguns autors.

MEMORIA, HISTORIA E HISTORIADORES

PIERRE VILAR

COL·L. "BIBLIOTECA DE BOLSILLO", 22. 179 PÀGS.

PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA
I EDITORIAL UNIVERSIDAD DE GRANADA, 2004

Una història connectada amb el present, que dialoga ininterrompudament amb el passat a través dels textos i dels documents, i que es mostra oberta i receptiva amb totes les ciències socials. Aquesta manera de desxifrar el món, coneguda com a "història total" és el repte que va atreure Vilar fins als últims anys de la seua carrera en què confessava: "sigo apegado a ella, ¡aunque ya sabemos que es difícil hacerla!" .

Conscient, doncs, dels límits del saber històric, Vilar no va deixar mai de buscar respostes en els fenòmens socials i econòmics, ni tampoc en la política, en la religió i en les tradicions. Un mode de pensar històricament que Pierre Vilar va batejar com a tal i que va emprar i defensar amb entusiasme.

Ofici d'aquell que no deixa mai ni de "situar, mesurar i datar" ni de "plantear problemas e interrogar documentos", la història és vista per Vilar —i aquest

llibre ho confirma de nou— com una disciplina de disciplines, enemiga del dogmatisme i pròxima a diverses fonts de coneixements.

Memoria, Historia e historiadores és, doncs, una petita mostra, modesta, però molt cohesionada i coherent, del que va ser una obra vital, capaç de marcar un punt d'inflexió per a la metodologia i la reflexió històrica. Tot això ve acompanyat en aquest llibre, no només de la prosa intel·ligent, seductora i culta de l'autor, sinó també de les seues observacions, records personals i les referències a altres textos i autors.

A l'igual que la resta de l'obra de Vilar—dinàmica i prolífica en matisos i mirades— els quatre textos escrits entre 1985 i 1989 i el testimoni oral de l'entrevista biogràfica de 1997 que ofereix aquest llibre, aporten al lector un conjunt d'idees sobre allò que més preocupava l'autor: com interpretar i entendre des d'un punt de vista multidisciplinar els comportaments dels homes i de les dones a través del temps històric.

El seu estil clar i la seua erudició, sumats al seu do de comunicar i la seua capacitat per sintetitzar i connectar amb els joves alumnes i lectors, han fet de Vilar un referent inestimable per a les generacions actuals d'historiadors. Ara bé,

just i respectuós sempre amb el treball dels seus col·legues, Vilar es mostra inflexible en denunciar una actitud o uns fets que li semblen injustos o poc científics.

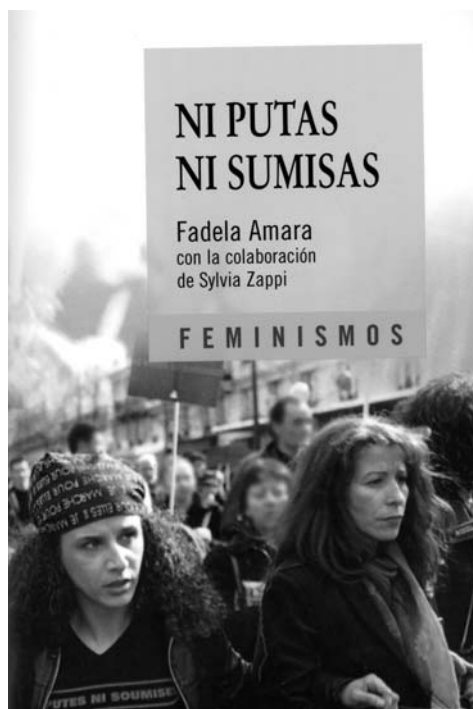
Un exemple en són els seus escrits davant la mort de Braudel i Labrousse: “Confieso —escriu Vilar— haberme entristecido un poco por el contraste entre el casi-silencio que rodeó su desaparición (la de Labrousse), y la emoción oficial y pública que se había suscitado, poco tiempo antes, en torno a Braudel. Si bé afegeix: “No es que esta última me pareciera injustificada; al contrario, me llevó a decir: ¡al fin un gran historiador honrado como tal!

Però també ens recorda la vàlua de Labrousse. A ell —insisteix— “hay que agradecerle haber consagrado su vida a una mejor definición de la Historia”, un saber que per a Vilar “continua estant per construir”. I és per això que ens alerta d'un perill: “¡El peligro es que todo el mundo lo cree muy claro. Y que cotidianamente, el ciudadano es llamado a juzgar en nombre de la HISTORIA”.

Lourdes Toledo

¡Basta ya!

La historia del movimiento “Ni putas Ni sumisas” surgido en Francia para combatir la violencia y la falta de libertades que sufren las mujeres de las barriadas obreras como consecuencia del señoreamiento de los jóvenes que, amparándose en el “derecho a la diferencia” y a las tradiciones, han impuesto el integrismo islamista por la fuerza.

NI PUTAS NI SUMISAS

FADELA AMARA AMB LA COL·LABORACIÓ DE SYLVIA ZAPPI

TRADUCCIÓ DE MAGALÍ MARTÍNEZ SOLIMÁN

PRÒLEG A L'EDICIÓ ESPANYOLA D'AMELIA VALCÁRCEL

EPÍLEG A L'EDICIÓ ESPANYOLA DE PALOMA ALCALÁ

I OLIVIA BLANCO

COL·L. "FEMINISMOS", 82. 177 PÀGS

EDICIONES CÁTEDRA / PUBLICACIONS DE LA
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, 2004

“¡Basta ya!” dijeron miles y miles de personas en Francia en la “Marcha de las mujeres de los barrios por la igualdad y contra el gueto” que comenzó el 1 de febrero de 2003 en Vitry-sur-Seine y que, tras 23 etapas de encuentros con asociaciones, ciudadanos y alcaldes, culminó en París el 8 de marzo del mismo año, donde reunió a 30.000 personas. Quienes encabezaban la manifestación fueron recibidas por representantes del gobierno e inmediatamente se creó una comisión interministerial para poner en marcha todas las propuestas del movimiento.

La Marcha no surgió de la nada. Hubo un intenso trabajo anterior para llevarla a cabo y el éxito fue clamoroso: consiguieron implicar a la ciudadanía, a los grupos de mujeres, a los sindicatos y a los partidos políticos en un debate imprescindible y fundamental para hacer visible y enfrentarse a la realidad

de los barrios obreros franceses: segregación, paro, miseria y marginación que afectan y determinan la vida de los habitantes de *la banlieue*, en gran parte familias de inmigrantes —aunque no únicamente—; pero sobre todo, “Ni putas Ni sumisas” rompió la omertà, la ley del silencio sobre las consecuencias que esta degradación social estaba teniendo en la vida de las mujeres: no son libres, no pueden decidir sobre su aspecto externo —son obligadas a llevar el velo— ni sobre sus relaciones personales, ni tampoco sobre sus estudios o su trabajo. Las que se rebelan, son insultadas públicamente e, incluso, sometidas a violaciones colectivas o quemadas: “Los hombres se han apoderado del cuerpo de las chicas francesas, han pasado a ser sus cancerberos”.

Entre los detractores del movimiento, por supuesto, los chicos agresivos que dominan los barrios, cuyos cabecillas viven en una economía sumergida y no les interesa que aflore; los religiosos integristas que no quieren ni oír hablar de la emancipación de las mujeres; pero también una minoría supuestamente de izquierdas que rechaza los valores democráticos y que pretende ver en el islamismo rampante la expresión de una ruptura con el sistema y, por tanto, le atribuyen unas “energías revolucio-

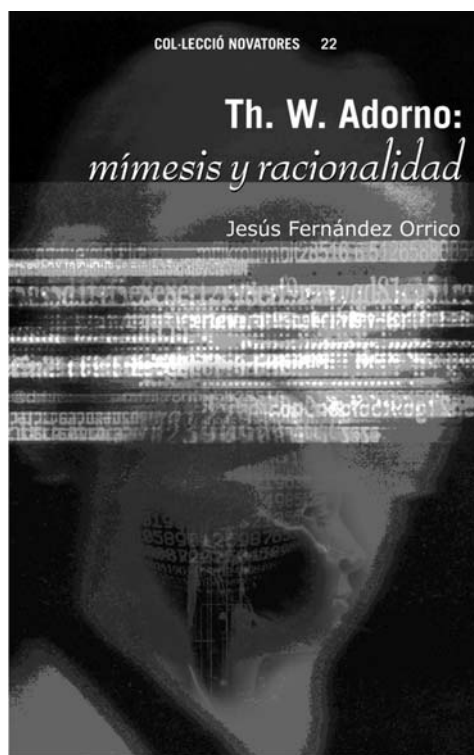
narías” que habría que apoyar. “Extraña forma de razonar —escribe la autora— cuando hoy sabemos los estragos que provoca el islamismo, en primer lugar en los países musulmanes, y sobre todo a las mujeres”. Esta minoría se inscribe en una corriente de pensamiento que aboga por la diferencia y por el respeto de las culturas y las tradiciones, aunque éstas atenten contra la integridad física y moral de un individuo.

El análisis, la reflexión y las acciones emprendidas en Francia y narradas en el libro por Fadela Amara —francesa, hija de inmigrantes, habitante de una barriada obrera y musulmana practicante— debería servirnos de ejemplo para evitar la creación de guetos en nuestras ciudades y, sobre todo, para impedir que la libertad y la igualdad se vean comprometidas por costumbres, tradiciones o fundamentalismos de cualquier tipo. Como dice Amelia Valcárcel en el prólogo a la edición española, ante la compleja situación que se avecina, “no basta con la tolerancia ni con el elogio de la diferencia. Yo, en tanto que demócrata, no tengo una religión para que el otro me la tolere. Tengo un conjunto de valores que ha sido muy difícil hacer vigente”.

Arantxa Bea

Aportaciones para una nueva lectura de Adorno

Hay que repensar una propuesta como la de Adorno, afirma Fernández Orrico, que en línea con el núcleo del pensamiento ilustrado, trata de reivindicar una forma de ejercicio de la libertad, que se resiste a dejar la historia en manos de lo irracional.

TH.W.ADORNO: MÍMESIS Y RACIONALIDAD.
MATERIALES PARA UNA ESTÉTICA NEGATIVA

JESÚS FERNÁNDEZ ORRICO

COL·L "NOVATORES" 21. 302 PÁGS

INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2004

La última obra de Jesús Fernández Orrico, *Th. W. Adorno: mimesis y racionalidad...*, publicada en la colección Novatores, de la Institució Alfons el Magnànim (Diputació de València), se propone rastrear en los elementos constitutivos del arte y de la estética, la función crítica que Adorno otorga a la negatividad.

Fernández Orrico, profesor en el Departamento de Filosofía / Estética, de la Universitat de València, aporta una extensa producción ensayística ligada a la estética. Entre otros ensayos cabe mencionar, *Nietzsche: una interpretación lingüística del conocimiento*; *El sujeto estético como sujeto irreconciliado*; *La vanguardia artística: aproximación crítica a un debate inconcluso*; *Autonomía del arte y la llama: un ensayo sobre Italo Calvino*; *La muerte del arte*; *Rupturas*; *El fragmento*, etc.

El autor del libro considera que la articulación de la negatividad, característica de la estética adorniana, se orienta en dos direcciones: en la estética, como teoría del arte (racionalidad); y en la obra de arte (mímesis), en cuanto producto humano que se constituye a través de elementos compositivos propios: géneros, forma, materiales, técnica, montaje. En ambas perspectivas se hace presente la negatividad como mediación fundante de la modernidad de Adorno. Pese a la ausencia de unidad de criterios respecto al arte moderno, puede afirmarse, con carácter general, aclara Orrico, que éste no es tanto reflejo de la realidad como su negación, es decir, expresión de lo contradictorio, lo diferente o lo disonante. En esa negación se manifiesta el cambio que aún no se ha producido en la sociedad. La estética adorniana, precisamente por su carácter no coactivo y por su negación de la perversión del mundo, hace del arte y de la estética el soporte de una ética no prescriptiva, liberada de dogmatismos y autónoma. Se ha acusado a la estética de Adorno de anclada en el pasado e inservible como interpretación del arte contemporáneo, además de burguesa. Si burguesa significa que participa de los valores que acompañaron el nacimiento

de la burguesía en el XVIII, esto es, la defensa de individuo libre, que con su capacidad racional podía aspirar a la autonomía propia y a la de sus semejantes, entonces, afirma el autor, sí se puede decir de ella que lo es. De ahí que la posición de Adorno en relación con la industrialización del arte no es tanto el rechazo de un tipo de creación estética capaz de extenderse a un amplio número de receptores, cuanto el temor a la pérdida de conciencia, de estilo, de impulso artístico en la técnica de la obra a causa de los requerimientos de su divulgación.

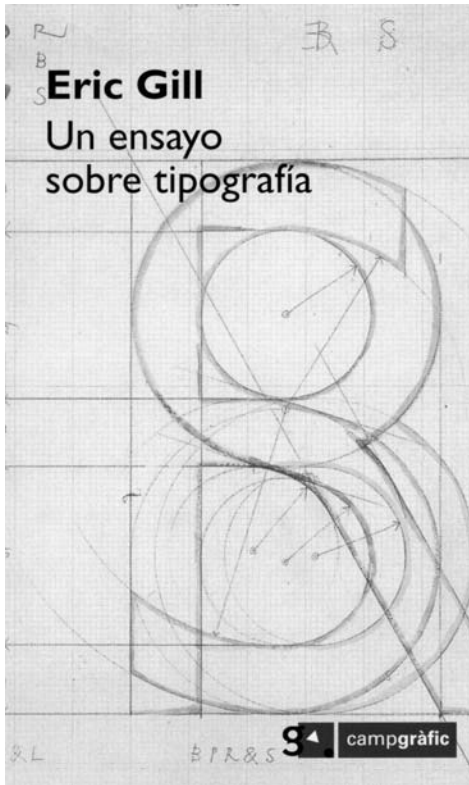
Sobre estas y otras cuestiones en torno a la estética negativa de Adorno reflexiona Fernández Orrico a lo largo de un ensayo, que puede resultar de difícil comprensión si el lector no está familiarizado con la temática, pero de lectura recomendable para aquellos que quieran profundizar en la teoría estética de Adorno.

Nieves Avilés

“El per què de les lletres”

La industrialització de les arts gràfiques al començament del segle XX suposà una revolució dels principis d'un art tan antic com la tipografia. Gill defensà en l'assaig la necessitat de comptabilitzar les noves tècniques i l'artesania.

UN ENSAYO SOBRE TIPOGRAFÍA

ERIC GILL

INTRODUCCIÓ DE CHRISTOPHER BURKE

TRADUCCIÓ D'ÁLVARO AREQUE HERRÁIZ

183 PÁGS.

EDITORIAL CAMPGRÀFIC, VALÈNCIA, 2004

La editorial valenciana Campgràfic naix amb l'objectiu de profunditzar en el debat sobre la tipografia, element essencial en el procés comunicatiu, posant a l'abast de professors, estudiants i interessats els textos clàssics, rescatant maquetes originàries, a més d'estudis i d'anàlisis dels diferents moviments.

L'exquisida i rigorosa manera de treballar d'aquesta editorial, li ha reportat amb tot el dret, el seu status de referent obligatori per a tots aquells, estudiosos i aficionats, interessats en la escritura i la seua representació gràfica.

L'última publicació, *Un ensayo sobre tipografía* de Eric Gill, editada el passat any en castellà, s'ajusta a les característiques gràfiques originàries establertes a la primera edició anglesa feta per l'autor. La pulcritud d'aquesta edició arriba fins al punt d'adaptar les diferències idiomàtiques de l'anglès a la traducció castellana, llengua amb paraules més llargues.

La trajectòria de l'autor del llibre no s'esgota en allò més conegut d'ell, la creació de tipus de lletres com la Gill Sans, Perpétua o la Joanna, trajectòria que fou reconeguda amb el títol de la Royal Designer for Industry, condecoració britànica amb la qual es premia els dissenyadors més brillants. Sens dubte, ens trobem davant d'una personalitat polifacètica: cal·lígraf, cisellador de lletres, escultor, gravador en fusta, dissenyador de tipus i assagista. És en aquesta última faceta on ens detindrem. Christopher Burke, autor de la introducció de l'assaig afirma que, Eric Gill es pot incloure dins de la segona generació del moviment *Art and Crafts* a l'Anglaterra dels anys trenta del darrer segle vint. És interessant llegir *Un ensayo sobre tipografía* tenint present aquesta dada.

Pel que fa a la tesi d'aquest petit assaig, defensa l'autor la necessitat de conjugar dues formes de creació que comparteixen espai i temps: el procés d'industrialització de les arts gràfiques i l'existència de l'artesania, amb els efectes que tenen sobre la tipografia.

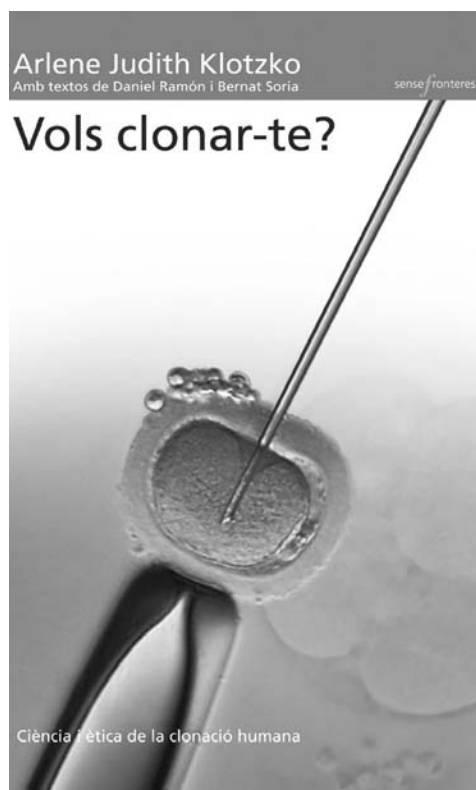
Eric Gill concep la tipografia com una activitat que pot arribar a conjugar les dues formes, sempre que es tinguin clars els límits de cadascuna. “Los dos mundos pueden mirarse uno al otro,

cada uno con sus diferencias, pero sin animosidad, en un mutuo reconocimiento de las virtudes del otro —el poder del industrialismo, la humanidad de los oficios—. Ya no hay excusa para la confusión de objetivos, la falta de coherencia en los métodos o el hibridismo en la producción. Ambos mundos pueden dejarse en paz entre sí; que cada cual se ocupe de su terreno”. La gronxadora de la tradició i de la modernitat ha de moure's de manera equilibrada, la necessitat d'aplicar noves tècniques no ha d'excloure la tradició, ni a l'inrevés. Reflexions aquestes molt actuals, si tenim present avui l'ús de les tecnologies digitals en les arts gràfiques.

Nieves Avilés

Clonació: sobre la moralitat i la utilitat de la ciència

Què es la clonació? Quines possibilitats ens ofereix? Podem aconseguir una persona idèntica a nosaltres mateixos? A partir dels darrers avanços científics en l'àrea de la clonació, la autora ens descobreix les possibilitats que presenta aquesta tècnica en el camp de la biomedicina i dels aspectes morals que implica.

VOLS CLONAR-TE?

ARLENE JUDITH KLOTZKO AMB TEXTOS DE

DANIEL RAMÓN I BERNAT SORIA

COL·L. "SENSE FRONTERES", 17

205 PÀGS.

PUVI/ EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2004

Des que l'ovella Dolly aparegué en les portades dels diaris hem escoltat sovint termes com ara cèl·lules mare, cèl·lules mare embrionàries o clonació terapèutica. També hem sentit parlar a les notícies de la secta dels raelians o de metges que ens prometen la immortalitat mitjançant la tècnica de la clonació. És clar que el terme clonació ens causa molt de respecte, no podem evitar pensar en novel·les que hem llegit sobre el tema com ara *Els nens del Brasil* o *Un món feliç*, però hi està fundada aquesta por? Una vegada més ens trobem en la situació de desmitificar la ciència i la única manera de fer-ho és conèixer-la i entendre-la. I açò és el que pretén el llibre de Arlene Judith Klotzko.

La autora, especialista en bioètica, advocada i professora honorària del Departament d'Anatomia i Desenvolupament Biològic del Col·legi Universitari de Londres, fa un repàs de les històries de

ciència ficció que tracten la clonació i reflexiona sobre l'ansietat que aquestes han generat entre l'opinió pública. Tot seguit, fa un passeig per la història de la clonació i explica els motius que impulsaren els científics a desenvolupar aquesta especialitat de la biologia del desenvolupament. En capítols posteriors tracta les possibilitats que ofereix la clonació d'animals ara i en un futur pròxim, així com les seues aplicacions terapèutiques en el camp de la biomedicina. Però és als últims capítols, on ens planteja el debat ètic/moral que ha sorgit arran les possibilitats que obre la clonació, amb finalitats tant terapèutiques com reproductives i que planteja, al capdavant, el tema de la bondat (o maldat) de la ciència. I és que és la interpretació que es fa de la utilitat de la ciència i de la moralitat en aplicar-la, la que dicta les lleis i normatives que fan que aquesta avance en un sentit o en un altre. Tot açò ens porta a un debat en què hem de participar tots nosaltres per poder avaluar, com a membres de la societat, quina és la direcció que volem que prenga la investigació científica. Però, com diu Daniel Ramón en l'epíleg del llibre, per a poder decidir on volem arribar amb els desenvolupaments científics han de donar-se tres premises: una societat informada, respecte al dret a la

discrepància i que els nostres representants polítics estiguen a l'alçada de les circumstàncies. Les dues primeres estan al nostre abast i la tercera, potser, no tant.

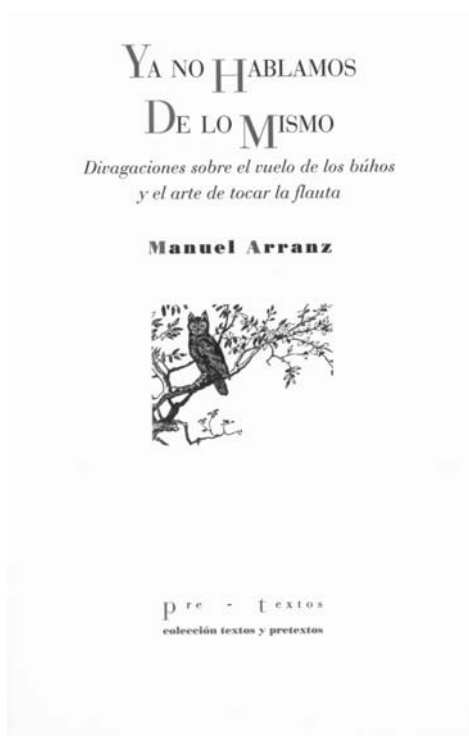
Fet i fet, el llibre de Arlene J. Klotzko ens farà passar una estona molt agradable, perquè està escrit amb una prosa amena, amb exemples extrets de la literatura i del cinema. A més, aquest volum agitarà les opinions que tenim creades *a priori* respecte el tema de la clonació, en plantejar-nos possibles situacions (com els casos dels progenitors fèrtils i els estèrils que recorren a una clonació reproductiva al capítol cinqué) i també ens ajudarà a posicionar-nos davant de temes candents en la nostra societat i dels quals tenim el dret i la capacitat per a opinar.

Neus Sanjuan

Nadar a contracorriente

El escritor y traductor Manuel Arranz (Madrid, 1950) ha reunido en *Ya no hablamos de lo mismo. Divagaciones sobre el vuelo de los búhos y el arte de tocar la flauta*, diversos textos que invitan a la reflexión, a la necesidad del pensamiento como eje vertebrador de una vida en plenitud, cuyo denominador común insistiría en la búsqueda del origen.

YA NO HABLAMOS DE LO MISMO. DIVAGACIONES
SOBRE EL VUELO DE LOS BÚHOS
Y EL ARTE DE TOCAR LA FLAUTA
MANUEL ARRANZ

COL·L "TEXTOS Y PRETEXTOS", 733, 262 PÀGS.

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2005

En un panorama editorial como el nuestro, en el que se editan tantos miles de títulos al año, muchos libros que en otro tiempo hubieran pasado por poco menos que perlas raras, codiciadas, pasan de largo ante el lector que acude a la librería, absorto y ciego ante la avalancha acostumbrada. Claro que el lector más o menos avezado habrá alcanzado a distinguir algunos nombres o títulos que realmente merezcan la pena.

Es el caso del libro que nos ocupa. El libro en cuestión, este centón de título curioso y aparentemente enrevesado, no es otra cosa que un puñado de textos que su autor, el madrileño afincado en Valencia Manuel Arranz y asiduo de revistas como "Claves de razón práctica", "Archipiélago" o "Turia", la revista de cultura de la Diputación de Teruel, ha dado a la imprenta recientemente.

Además de crítico literario y escritor —aclarémoslo antes de proseguir—, Manuel Arranz es un avezado traductor (Jules Supervielle, Maurice Blanchot, etc.) y autor de dos libros que merecen realmente la pena, siempre por la senda literaria: *Con las palabras* (Pre-Textos, 1992) y *Voy a hablaros de vosotros* (Huerga y Fierro, 2003). Nos sirve toda esta introducción para situar en su justo lugar al autor del libro que nos ocupa, ya que Manuel Arranz es uno de esos escritores alejados de los focos del gran mundo (literario), cuya vida daría —eso sí— para una novela, tan imbuido de historias (propias y ajenas) lo encontramos (también lo imaginamos así) siempre.

Hablamos, pues, de una miscelánea. Una serie de textos con un denominador común. Y eso podría no decirnos nada nuevo (hoy, insistimos, se edita en forma de libro toda suerte de texto mínimamente legible). Pero nos lo dice; lo comprobamos al meternos de lleno en las reflexiones que desata, en su propio carácter, que encontramos definido claramente —no nos equivocaremos en la elección— en las primeras páginas de este libro.

Nos dice Manuel Arranz —y aquí entendemos su propósito— que “nadar a contracorriente significa sencillamente

ir en busca de las fuentes, del origen”. Y para llegar hasta el origen, para ello, mantiene las distancias con sus interlocutores.

Es así como a partir de sí mismo y de los demás, en continua conversación con literatos y filósofos —debiéramos llamarla su “familia espiritual”— como Chesterton (el escritor inglés le da la clave para mantenerse vivo y llevar a cabo su empresa: “Entre todos nuestros pensamientos, uno sólo debe ser atajado, y es aquel que, al producirse, suspende la marcha del pensamiento”), Gottfried Benn (del que nos dice que “la diferencia [con su mundo] es que hoy ya no esperamos que surja nada nuevo”), Jean Baudrillard (al que rebate con cierta pasión cuando lo considera necesario) o su admirada Hannah Arendt (a la que recurre en ocasiones como punto de referencia o de discusión), Arranz pone el dedo en la llaga y en entredicho una realidad, la nuestra, la de este mundo, que queda al descubierto para ser cuestionada por el lector que quiera llegar hasta sus entrañas. Todo un reto.

Rafa Martínez